

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av 2 § i lagen om säkerhetskontroller vid domstolar

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att lagen om säkerhetskontroller vid domstolar ändras så att säkerhetskontrollåtgärder kan riktas också mot kunder hos andra justitieförvaltningsmyndigheter än domstolar, när dessa myndigheter och domstolen har en gemensam ingång eller ett gemensamt kundserviceområde.

I rättshusen finns förutom domstolar också andra justitieförvaltningsmyndigheter. I flera rättshus har de olika justitieförvaltningsmyndigheternas kundservice koncentrerats till ett område, till vilket kundtrafiken går via en gemensam ingång. I vissa rättshus har domstolarnas säkerhetskontroller genomförts så att alla kunder som kommer till huset genomgår säkerhetskontroll oberoende av vilken myndighet de är kunder hos. Lagen om säkerhetskontroller vid domstolar gäller dock endast domstolar. Således kan det uppstå situationer där säkerhetskontrollåtgärder riktas mot en kund hos en annan justitieförvaltningsmyndighet utan någon klar rättslig grund.

Syftet med propositionen är att förtydliga lagstiftningen och möjliggöra säkerhetskontroller av kunder hos alla justitieförvaltningsmyndigheter i situationer där myndigheterna och domstolen har en gemensam ingång eller ett gemensamt kundserviceområde.

Enligt förslaget avses med justitieförvaltningsmyndigheter vid sidan av domstolarna Åklagarmyndigheten, Utsökningsverket, rättshjälps- och intressebevakningsbyråer vid statens rättshjälps- och intressebevakningsdistrikt och byråer för samhällspåföljder vid Brottspåföljdsmyndighetens brottspåföljdscentral.

Den föreslagna lagen avses träda i kraft den 1 januari 2024.

INNEHÅLL

MOTIVERING

1 Bakgrund och beredning

1.1 Bakgrund

Riksdagens biträdande justitieombudsman fäste 1997 i sitt brev till statsrådet uppmärksamhet vid lagligheten hos säkerhetskontroller som ordnas vid domstolar. Det fanns inga bestämmelser på lagnivå om ordnandet av säkerhetskontroller. Lagen om säkerhetskontroller vid domstolar (1121/1999) gav en rättslig grund för säkerhetskontroller som ordnas vid domstolar.

I ovannämnda brev liksom i sitt beslut av den 12 juni 2002 (299/4/00) har biträdande justitieombudsmannen konstaterat att det allmänna är skyldigt att sörja för säkerheten vid offentliga rättegångar och för dem som deltar i dem. I motiveringen till lagen om säkerhetskontroller vid domstolar understryks det allmännas förpliktelser att vidta positiva åtgärder för att skydda samhällsmedlemmarna mot rättsstridiga gärningar.

Det allmännas skyldighet att se till att den personliga trygghet som tryggas som en grundläggande fri- och rättighet i 7 § 1 mom. i grundlagen tillgodoses binder inte enbart domstolarna utan alla myndigheter.

Biträdande justitiekanslern har i sitt avgörande av ett klagomålsärende (OKV/98/1/2016) fäst uppmärksamhet vid att det i lagen om säkerhetskontroller vid domstolar inte har tagits hänsyn till möjligheten att det i en byggnad som används av domstolen kan finnas också andra justitieförvaltningsmyndigheter. Enligt det nämnda avgörandet kan säkerhetskontroll av andra myndigheters kunder vid en gemensam ingång inte anses vara rättsligt tillfredsställande, även om säkerhetskontrollen inte objektivt sett orsakar mer än ringa olägenhet för den som genomgår säkerhetskontroll. Vid tidpunkten för avgörandet av klagomålsärendet pågick vid justitieministeriet ett lagstiftningsprojekt (OM 14/31/2014) vars syfte var att utvidga tillämpningsområdet för lagen om säkerhetskontroller till att omfatta alla justitieförvaltningsmyndigheter. Lagstiftningsprojektet i fråga avbröts i beredningsskedet och ledde inte till några ändringar i lagstiftningen.

1.2 Beredning

Propositionen har beretts som tjänsteuppdrag vid justitieministeriet. Utkastet till regeringsproposition var ute på remiss [...]. Utlåtanden om utkastet och övriga beredningsdokument som gäller projektet finns på justitieministeriets webbplats och på statsrådets webbplats under numret [...].

2 Nuläge och bedömning av nuläget

2.1 Lagstiftning

Lagen om säkerhetskontroller vid domstolar trädde i kraft den 1 januari 2000. I lagen har efter att den trädde i kraft gjorts flera ändringar, närmast av teknisk natur. Som de senaste ändringarna har 1 och 5 § i lagen ändrats genom lag 101/2022 av den 28 januari 2022. Bestämmelser om ikraftträdandet av den lagen utfärdas särskilt genom lag. Den senaste ändringen hänför sig till en revidering av lagstiftningen om upptagning och mottagande av muntlig bevisning i de allmänna domstolarna (RP 133/2021 rd).

Lagen om säkerhetskontroller vid domstolar gäller alla domstolar. Lagen tillämpas också på de myndigheter som ordnar muntliga förhandlingar med stöd av lagen om rättegång i förvaltningsärenden (808/2019). Sådana myndigheter är för närvarande besvärsnämnden för arbetspensionsärenden, besvärsnämnden för studiestöd, besvärsnämnden för social trygghet och besvärsnämnden för olycksfallsärenden, det vill säga de nämnder som är första besvärinstans i vissa ärendegrupper inom försäkringsdomstolen.

Säkerhetskontrollen kan avse alla personer som önskar tillträde till domstolslokalerna och personer som befinner sig där samt saker som de medför. En säkerhetskontroll ska ordnas så att den inte medför onödig olägenhet för den som kontrolleras och så att den inte skadar egendom.

Lagen innehåller bestämmelser säkerhetskontrollåtgärder och om de personer som kan vara säkerhetskontrollörer. En polisman och en anställd vid domstolen kan vara säkerhetskontrollör. Säkerhetskontroller kan också skaffas som köpta tjänster, varvid säkerhetskontrollören ska ha godkänts för uppgiften av polisen. Säkerhetskontrollen kan utföras med en metalldetektor eller annan teknisk anordning. En kroppsvisitation kan också företas på något annat sätt.

Saker som en person som önskar tillträde till domstolen medför kan vid behov undersökas och personen fråntas föremål och ämnen genom vilka säkerheten eller ordningen kan äventyras eller som kan användas för att skada egendom. Om en person vägrar genomgå säkerhetskontroll, har säkerhetskontrollören rätt att avlägsna honom eller henne från domstolen. För att avlägsna en person kan säkerhetskontrollören med de begränsningar som anges i lagen vid behov använda maktmedel. Endast en tjänsteman som är anställd vid domstolen får använda maktmedel för att avlägsna en person från domstolen, om inte något annat följer av annan lagstiftning.

Lagen förpliktar inte domstolarna att ordna säkerhetskontroller. Domstolen avgör om säkerhetskontroller ska ordnas och i vilken omfattning. I motiveringen till lagen konstateras att förhållandena och behoven varierar betydligt mellan de olika domstolarna. Inte heller av ekonomiska skäl har det ansetts förnuftigt att i onödigt stor utsträckning skaffa teknisk apparatur och binda arbetskraft till säkerhetskontrollerna.

Säkerhetskontrollörer vid domstolar är i regel väktare enligt lagen om privata säkerhetstjänster (1085/2015), och deras rättigheter att använda maktmedel bestäms med stöd av den lagen. Enligt 83 § 2 mom. i den lagen kan den som är anställd hos en innehavare av näringsstillstånd för säkerhetsbranschen samtidigt arbeta som väktare enligt den nämnda lagen och i säkerhetskontrolluppgifter enligt lagen om säkerhetskontroller vid domstolar.

I fråga om de övriga justitieförvaltningsmyndigheter som avses i lagförslaget finns det ingen speciallagstiftning om säkerhetskontroller.

2.2 Verksamhetsställen för och säkerhetskontroller vid justitieförvaltningsmyndigheter

I början av 2019 minskade antalet tingsrätter från 27 till 20. Om man räknar med filialkanslier och sammanträdesplatser har tingsrätterna för närvarande 39 verksamhetsställen. Även antalet hovrätter och förvaltningsdomstolar har minskats. Det finns 5 hovrätter och 6 förvaltningsdomstolar. Också de övriga justitieförvaltningsmyndigheter som avses i lagförslaget har kraftigt minskat sitt nätverk av verksamhetsställen. Åklagarmyndigheten har sammanlagt 32 verksamhetsställen, av vilka 5 har kundservice. Det finns 22 rättshjälpsbyråer och intressebevakningsbyråer och de har sammanlagt cirka 165 verksamhetsställen. Utsökningsverket har sammanlagt 64 verksamhetsställen. Inom Brottsförvaltningsmyndigheten finns det 12 byråer för samhällspåföljder och deras verksamhetsställen finns på 23 orter. Fyra av dessa verksamhetsställen finns i rättshus.

Anskaffningen och planeringen av justitieförvaltningsmyndigheternas lokaler har redan i över tio års tid styrts med hjälp av justitieförvaltningens lokal- och arbetsmiljökoncept. Syftet med konceptet är att förenhetliga planeringen av lokalerna och främja bästa praxis i alla projekt som gäller lokalerna. Konceptet styr både planeringen av nya lokaler och renoveringen och utvecklingen av gamla lokaler.

Justitieförvaltningens arbetsmiljö- och lokalkoncept innehåller de viktigaste strategiska riktlinjerna och lösningsmodellerna för utvecklingen av justitieförvaltningens lokaler. Enligt riktlinjerna i konceptet är ambitionen i projekt som gäller byggande och renovering av lokaler att fastigheter ska ha en gemensam huvudingång för alla kunder inom justitieförvaltningen som uträttar ärenden där. Personalen har egna ingångar. Målet är att myndigheterna ska ha en gemensam entréhall för att reglerar kundernas tillträde till alla myndigheter och för att i princip möjliggöra säkerhetskontroll av alla kunder. Personer som är på väg till rättssalen i en domstol kontrolleras alltid, och avsikten är att säkerhetskontrollpunkten ska placeras så att den också möjliggör kontroll av övriga kunder. Justitieförvaltningens alla kundservicefunktioner koncentreras till ett enda område i fastigheten. Olika myndigheter och kundgrupper beaktas genom att utrymmen från det centraliserade kundserviceområdet anvisas både för gemensamt bruk och för ämbetsverkets eget bruk. Alla kunder tas emot i kundserviceutrymmena. Genom det ovan beskrivna arrangemanget räcker det med en säkerhetskontrollpunkt, även om flera myndigheter är verksamma i samma fastighet. Allmänt taget kan det bedömas att en gemensam ingång och ett gemensamt kundserviceområde är en kostnadseffektiv lösning jämfört med att alla justitieförvaltningsmyndigheter skulle ha helt separata kundserviceområden och ingångar.

Statens lokalstrategi sågs över 2021. Den nya lokalstrategin styr kraftigt till sam användning av lokaler. Till exempel verksamhetens krav på oberoende har konstaterats vara en faktor som begränsar sam användningen.

Lagen om säkerhetskontroller vid domstolar gäller endast domstolar och besvärnämnder som ordnar ovannämnda muntliga förhandlingar. Justitieförvaltningsmyndigheterna har dock gemensamma ingångar och kundserviceområden i flera rättshus. Gemensam ingång finns till exempel i rättshuset i Helsingfors, Esbo, Åbo, Uleåborg och Tammerfors. Dessutom har det planerats gemensamma kundingångar till justitieförvaltningsmyndigheter i projektet för totalrenovering av rättshuset i Vanda och byggprojektet för ett nytt rättshus i Björneborg.

3 Målsättning

Syftet med propositionen är att förtydliga lagstiftningen om säkerhetskontroller och möjliggöra säkerhetskontroller av kunder hos justitieförvaltningens alla ämbetsverk i situationer där ämbetsverken och domstolen har en gemensam ingång eller ett gemensamt kundserviceområde.

4 Förslagen och deras konsekvenser

4.1 De viktigaste förslagen

I propositionen föreslås det att lagen om säkerhetskontroller vid domstolar ändras så att det till 2 § fogas ett nytt 3 mom. Enligt det nya 3 mom. ska säkerhetskontrollåtgärder kunna riktas också mot kunder hos andra justitieförvaltningsmyndigheter än domstolar, när dessa justitieförvaltningsmyndigheter och domstolen har en gemensam ingång eller ett gemensamt kundserviceområde. Enligt förslaget ska på säkerhetskontroller i dessa lokaler och utrymmen tillämpas vad som i denna lag föreskrivs om säkerhetskontroller vid domstolar.

Det ska fortfarande vara fråga om säkerhetskontroller vid domstolar. Beslut om ordnande av säkerhetskontroll och om dess omfattning ska fortfarande fattas av domstolen. Till dessa delar föreslås inga ändringar i lagen.

Med andra justitieförvaltningsmyndigheter avses i detta förslag Åklagarmyndigheten, Utsökningsverket, rättshjälps- och intressebevakningsbyråer vid statens rättshjälps- och intressebevakningsdistrikt och byråer för samhällspåföljder vid Brottspåföljdsmyndighetens brottspåföljdscentral.

4.2 De huvudsakliga konsekvenserna

I de rätts- eller ämbetshus där säkerhetskontroller ordnas eller har ordnats har myndigheterna i praktiken observerat att säkerhetskontrollerna har en betydande förebyggande effekt när det gäller störningar av ordningen. Ordandet av säkerhetskontroller vid de justitieförvaltningsmyndigheter som har en gemensam ingång med domstolen ökar säkerheten i myndigheternas lokaler för såväl kunderna som personalen. En utvidgning av säkerhetskontrollerna så att de även omfattar kunder hos andra justitieförvaltningsmyndigheter förtydligar ordnandet av säkerhetskontroller i rättshus. Säkerhetskontroll av alla kunder möjliggör att det inte inom samma kundserviceområde finns både personer som genomgått säkerhetskontroll och personer som inte har genomgått säkerhetskontroll.

För närvarande är det i huvudsak Utsökningsverkets och Åklagarmyndighetens verksamhetsställen som har gemensamma ingångar och kundserviceområden med domstolarna. Kunderna vid dessa myndigheter ska i enlighet med förslaget kunna bli föremål för säkerhetskontrollåtgärder. Antalet kunder vid Åklagarmyndighetens kundserviceställen är rätt litet. Således kan det bedömas att säkerhetskontrollåtgärder enligt förslaget till största delen hänför sig till Utsökningsverkets kunder.

Säkerhetskontroller vid domstolar genomförs nästan utan undantag så att alla besökare som önskar tillträde till domstolslokalerna kontrolleras. Vid säkerhetskontrollen passerar besökarna genom en metalldetektorbåge och de saker som personerna medför kontrolleras med hjälp av genomlysningapparater. Kroppsvisitation företas endast sällan och bara när det finns grundad anledning att misstänka att en person medför ett förbjudet föremål eller ämne. Således berörs största delen av kunderna endast av sådana säkerhetskontrollåtgärder som endast innebär ett ringa ingripande i deras personliga integritet.

Propositionen har inga betydande ekonomiska konsekvenser. Lagen om säkerhetskontroller vid domstolar förpliktar inte domstolarna att ordna säkerhetskontroller. Den ändring som nu föreslås ger inte heller andra justitieförvaltningsmyndigheter självständig beslutanderätt att ordna säkerhetskontroller i sina egna lokaler. I sådana lokaler inom justitieförvaltningen där domstolen har en gemensam ingång med andra justitieförvaltningsmyndigheter finns det i regel redan säkerhetskontroll. En liten ökning av antalet personer som ska genomgå säkerhetskontroll inverkar inte i sig på utgifterna för ordnandet av säkerhetskontroll, även om säkerhetskontrollörens arbetsvolym ökar. Det är möjligt att fördela kostnaderna för säkerhetskontroller mellan de ämbetsverk vars kunder genomgår säkerhetskontroll vid de gemensamma ingångarna.

5 Remissvar

[Kompletteras efter remissbehandlingen.]

6 Specialmotivering

2 §. Beslut om säkerhetskontroll och kontrollobjekten. Till paragrafen föreslås bli fogat ett nytt 3 mom., enligt vilket även personer som önskar tillträde till och personer som befinner sig i andra justitieförvaltningsmyndigheters lokaler än domstolslokaler samt saker som de medför kan kontrolleras vid en säkerhetskontroll, när det finns en gemensam ingång till myndighetens och domstolens lokaler eller när dessa har ett gemensamt kundserviceutrymme. På säkerhetskontroller i dessa lokaler och utrymmen ska enligt förslaget tillämpas vad som i denna lag föreskrivs om säkerhetskontroller vid domstolar.

Med andra justitieförvaltningsmyndigheter avses enligt förslaget vid sidan av domstolarna Åklagarmyndigheten, Utsökningsverket, rättshjälps- och intressebevakningsbyråer vid statens rättshjälps- och intressebevakningsdistrikt och byråer för samhällspåföljder vid Brottspåföljdsmyndighetens brottspåföljdscentral.

Det föreslagna nya 3 mom. möjliggör säkerhetskontrollåtgärder enligt 5 § och avlägsnande från lokalerna enligt 6 § även när det gäller andra justitieförvaltningsmyndigheters kunder och lokaler, i sådana situationer där det finns en gemensam ingång till justitieförvaltningsmyndighetens och domstolens lokaler eller när dessa har ett gemensamt kundserviceutrymme. På säkerhetskontroller i dessa lokaler och utrymmen tillämpas vad som i lagen föreskrivs om säkerhetskontroller vid domstolar. Andra justitieförvaltningsmyndigheter föreslås inte få separat beslutanderätt att självständigt ordna säkerhetskontroller i sina övriga egna lokaler. I lagförslaget föreslås inga nya säkerhetskontrollåtgärder.

7 Ikraftträdande

Det föreslås att lagen träder i kraft den 1 januari 2024.

8 Verkställighet och uppföljning

[Fogas vid behov till propositionen innan den överlämnas.]

9 Förhållande till andra propositioner

9.1 Samband med andra propositioner

[Fogas vid behov till propositionen innan den överlämnas.]

9.2 Förhållande till budgetpropositionen

[Fogas vid behov till propositionen innan den överlämnas.]

10 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

Enligt propositionen ska säkerhetskontrollåtgärder också kunna riktas mot kunder hos andra justitieförvaltningsmyndigheter när myndigheten i fråga och domstolen har gemensam ingång eller gemensamma kundserviceutrymmen.

Propositionen hänför sig således till 7 § i grundlagen, där det föreskrivs om rätten till personlig integritet. Enligt 7 § 1 mom. i grundlagen har alla rätt till personlig integritet. Enligt 3 mom. får den personliga integriteten inte kränkas godtyckligt eller utan laglig grund.

Enligt propositionen ska säkerhetskontrollåtgärder enligt den gällande lagen kunna riktas mot kunder också hos andra justitieförvaltningsmyndigheter endast när myndigheterna och domstolen har en gemensam kundingång eller ett gemensamt kundserviceområde. Det är inte fråga om att det skulle föreskrivas om nya säkerhetskontrollåtgärder, utan om att åtgärder enligt den gällande lagen riktas till en annan person- och kundgrupp i avgränsade situationer. Det är fortfarande fråga om säkerhetskontroll vid en domstol. Beslut om ordnandet och omfattningen av säkerhetskontrollen fattas av domstolen.

Säkerhetskontroller kan fortfarande ordnas i enlighet med lagens syfte, det vill säga för att sörja för säkerheten, trygga ordningen och skydda egendom. Det allmännas skyldighet att se till att den personliga trygghet som tryggas som en grundläggande fri- och rättighet i 7 § 1 mom. i grundlagen tillgodoses är på det sätt som beskrivs ovan i avsnitt 1.1 inte enbart bindande för domstolarna utan för alla myndigheter. Förtydligandet av lagstiftningen om säkerhetskontroller och en utvidgning av säkerhetskontrollåtgärderna på det föreslagna sättet till att även omfatta kunder hos andra justitieförvaltningsmyndigheter ökar säkerheten för såväl kunderna som personalen.

Lagen om säkerhetskontroller vid domstolar har stiftats med grundlagsutskottets medverkan (GrUU 2/1999 rd). Grundlagsutskottet har ansett att säkerhetskontroll med hjälp av en metall-detektor eller någon annan sådan anordning endast är ett ringa ingripande i den personliga integriteten och ett problemfritt arrangemang med tanke på skyddet för de grundläggande fri- och rättigheterna (GrUU 2/1999 rd s. 2, GrUU 16/2004 rd s. 5 och GrUB 3/2008 rd s. 4).

Kroppsvsitation ingriper mer i den visiterades integritet än användningen av en metall-detektor. Enligt den gällande lagen kan kroppsvsitation dock företas endast när det finns grundad anledning att misstänka att en person medför i lagen avsedda föremål eller ämnen genom vilka säkerheten eller ordningen kan äventyras eller som kan användas för att skada egendom. Således riktas inte alla säkerhetskontrollåtgärder som lagen möjliggör automatiskt mot alla kunder. Bestämmelserna motsvarar bestämmelserna om säkerhetskontroller vid andra myndigheter. En grundad anledning att misstänka att en person har med sig ett förbjudet föremål, ämne eller preparat är en förutsättning för kroppsvsitation också till exempel när personen kommer till polisens lokaler (3 kap. 2 § i polislagen (872/2011)), till riksdagen (6 § i lagen om säkerhets-skydd i riksdagen (364/2008)) och till Migrationsverket (9 § i lagen om säkerhetsskydd i Migrationsverket (717/2018)).

Med stöd av 21 § 2 mom. i grundlagen tryggas offentligheten vid handläggning i domstol genom lag. En av utgångspunkterna för tryggandet av offentligheten vid rättegång är att rätten att närvara och följa rättegången inte får begränsas. Enligt 14 § 2 mom. i lagen om offentlighet vid rättegång i allmänna domstolar (370/2007) har var och en rätt att närvara vid en offentlig förhandling, om inte något annat föreskrivs i den lagen eller i någon annan lag. Den ändring som föreslås i propositionen inverkar inte på genomförandet av principen om offentlighet vid rättegång.

Av det ovannämnda följer att man genom de säkerhetskontrollåtgärder som föreslås i propositionen och som riktas mot kunder hos andra justitieförvaltningsmyndigheter inte godtyckligt ingriper i dessa kunders personliga integritet. Propositionen är godtagbar med tanke på systemet med de grundläggande fri- och rättigheterna och står i rätt proportion till det mål som eftersträvas med den.

På de grunder som anges ovan kan lagförslagen behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Kläm

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

Lag

om ändring av 2 § i lagen om säkerhetskontroller vid domstolar

I enlighet med riksdagens beslut
fogas till 2 § i lagen om säkerhetskontroller vid domstolar (1121/1999) ett nytt 3 mom. som
följer:

2 §

Beslut om säkerhetskontroll och kontrollobjekten

Vid en säkerhetskontroll kan även personer som önskar tillträde till och personer som befinner sig i andra justitieförvaltningsmyndigheters lokaler än domstolslokaler samt saker som de medför kontrolleras, när det finns en gemensam ingång till justitieförvaltningsmyndighetens och domstolens lokaler eller när dessa har ett gemensamt kundserviceutrumme. På säkerhetskontroller i dessa lokaler och utrymmen tillämpas vad som i denna lag föreskrivs om säkerhetskontroller vid domstolar.

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

Helsingfors den 20 .

Statsminister

Förnamn Efternamn

...minister Förnamn Efternamn

Bilaga
Parallelltext